

Кокурн Олег Мафвійович, доктор психологічних наук, професор,
заступник директора з науково-інноваційної роботи Інституту психології імені
Г.С. Костюка НАПН України

ДИСТАНЦІЙНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Для сучасного фахівця все більшого значення набувають питання професійної самостійності, автономії, саморозвитку, самоорганізації, самореалізації, самовтілення у співвідношенні із широким онтологічним контекстом. Всі ці особистісно-професійні явища поєднуються у феномені професійного самоздійснення, яке є однією із найважливіших складових, а для більшості людей – й основною формою особистісного самоздійснення. Тому розробку основ сприяння професійному самоздійсненню особистості можна розглядати в якості однієї з найважливіших проблем сучасної психологічної науки.

Особистісне самоздійснення нами розуміється як свідомий саморозвиток людини, в процесі якого розкриваються її потенційні можливості у різних життєвих сферах, результатом чого є постійне досягнення особистісно та соціально значущих ефектів, формування власного "простору життя". *Професійне* – як одна із найважливіших форм життєвого самоздійснення, що характеризується високим рівнем розкриття особистісного потенціалу фахівця у обраній професії, розвитком його здібностей, взаємопоєднанням із професією, повсякчасною затребуваністю його професійної кваліфікації, широким використанням його професійного досвіду та здобутків іншими фахівцями [3].

Нижче ми викладемо результати досліджень, спрямованих на виділення основних психологічних чинників професійного самоздійснення особистості. Їх проведення засновувалось на використанні нашої *концепції дистанційної професійної психодіагностики* [1] та розробленого відповідно до неї діагностичного Інтернет-сайту (<http://prof-diagnost.org>). У дослідженні взяли участь 1452 фахівці. Для обробки отриманих результатів були відібрані результати 368, які пройшли діагностику за всіма методиками (опитувальник професійного самоздійснення [3], опитувальник для визначення етапів та чинників професійного становлення фахівців [2], Самоактуалізаційний тест Е. Шострома – САТ, Модифікація опитувальника на професійне «вигорання» та деформацію – МВІ, «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана), Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема, Методика «Вивчення задоволеності своєю професією та роботою», Методика виявлення «Комунікативних та організаційних здібностей» - КОЗ-2)..

Статистична обробка здійснювалась шляхом лінійного регресійного аналізу (метод Stepwise).

Отримані результати дозволили виділити за силою впливу три групи

чинників професійного самоздійснення фахівців. *Найбільш вираженим* предиктором досягнення фахівцями високого рівня професійного самоздійснення, як загального, так і внутрішньо професійного самоздійснення (перша група) виявилися рівень задоволеності фахівців змістом власної професійної діяльності. Регресійні моделі, що включають цей показник характеризується високою прогностичністю ($R = 0,74 - 0,75$; $R^2 = 0,54 - 0,55$). А разом із показником стану здоров'я (щодо внутрішньо професійного самоздійснення), досягають інформативності: $R = 0,80$; $R^2 = 0,65$.

До другої групи, щодо трьох узагальнених показників професійного самоздійснення, відносяться: ступінь задоволеності своєю професією і роботою» ($R = 0,62 - 0,70$; $R^2 = 0,38 - 0,48$); шкала «ціннісних орієнтацій» ($R = 0,58 - 0,68$; $R^2 = 0,34 - 0,50$), яка характеризує ступінь вираженості в людини цінностей, властивих особистості, що самоактуалізується; показник комунікативних здібностей ($R = 0,48 - 0,59$; $R^2 = 0,23 - 0,33$), який разом з організаційними здібностями щодо внутрішньо професійного самоздійснення має інформативність: ($R = 0,63$; $R^2 = 0,40$) та «рівень професійної самоефективності» ($R = 0,43 - 0,48$; $R^2 = 0,2 - 0,24$). Для рівня зовнішньо професійного самоздійснення найвагомим чинником стала задоволеність власним соціальним становищем ($R = 0,63$; $R^2 = 0,39$). В якості негативного чинника загального та внутрішньо професійного самоздійснення визначено «редукцію особистих досягнень» ($R = 0,48 - 0,55$; $R^2 = 0,23 - 0,30$).

У третю групу ввійшли показник «внутрішньої професійної мотивації» ($R = 0,32 - 0,35$; $R^2 = 0,10 - 0,12$) та, як негативний чинник щодо зовнішньо професійного самоздійснення – узагальнений показник виразності професійної деформації ($R = 0,33$; $R^2 = 0,11$).

Список використаних джерел

1. Кокун О.М. Теоретико-методологічні та практичні засади дистанційної психодіагностики в професійній сфері / О.М. Кокун // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 7. – С. 65 – 68.
2. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія / О.М. Кокун. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2012. – 200 с.
3. Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості : монографія / за ред. О.М. Кокуна. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 297.